

DON JOSIP CAREV, ŽUPNIK U NEORIĆU OD POČETKA 1940. DO KRAJA 1945. GODINE

Don Josip (Jozo) Carev rođen je u Kaštel Gomilici 6. lipnja 1892. godine. Za svećenika je zaređen 9. travnja 1916. godine. Umro je u Splitu 5. lipnja 1973., u hodniku bolnice dok je čekao na red za liječnički pregled. Kao župnik Splitsko-makarske nadbiskupije služio je u sljedećim župama:

Upravitelj župe u Kaštel Sućurcu od 1. listopada 1916. do 30. travnja 1917. godine.

Upravitelj župe Brela (Donja i Gornja) od 1. svibnja 1917. do 31. siječnja 1921. godine.

Upravitelj župe Desne Bagalović od 1. veljače 1921. do 5. kolovoza 1921. godine. (Dana 5. kolovoza 1921. godine ova župa se razdijelila, pa je on ostao župnikom Bagalovića do 30. travnja 1924. godine.)

Župnik Slivna Ravnog u Neretvi od 1. svibnja 1924. do 31. srpnja 1929. godine.

Župnik Drvenika kod Trogira od 1. kolovoza 1929. do 31. prosinca 1932. godine.

Župnik Segeta od 1. siječnja 1933. do 31. siječnja 1940. godine. (U ovoj župi sagradio je novu župnu kuću od segetskog kamena.)

Župnik Neorića od 1. veljače 1940. do 31. prosinca 1945. godine.

Za rezidencijalnog kanonika u Trogiru postavljen je 31. prosinca 1945. godine.

Zbog bolesti umirovljen je 14. veljače 1970. godine i ostao kanonikom do smrti 1973. godine.¹

Moja majka Darinka Veić poznavala je don Jozu Careva. Bila učiteljica u Pučkoj školi u Neoriću zajedno s bračnim parom Nikolom i Marijom Mardešić, a don Josip Carev se nakon stupanja na dužnost župnika u župi Neorić 1. veljače 1940. godine odmah uključio u rad škole i kao vjeroučitelj predavao vjeronauk do početka ratnih zbivanja u Neoriću i Muću.

---

¹ Vidi više: Don Frane Bego, *SVEĆENICI KAŠTELA od XV. do XXI. STOLJEĆA*, Matica hrvatska, Ogranak Kaštela 2003., 100; *VJESNIK NADBISKUPIJE SPLITSKO-MAKARSKE*, br. 4, godina 1973., 66.

U razdoblju od 1. rujna 1940. do srpnja 1942. godine Darinka Veić pisala je svoj rukopis *Etnografska spomenica* prema naputcima utemeljitelja hrvatske etnologije Antuna Radića i njegove *Osnove za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu* objavljene godine 1897. u drugom svesku *Zbornika za narodni život i običaje JAZU*. U tom svom rukopisu koji je kasnije objavio pisac ovih redaka Darinka Veić ukratko je opisala život i vrlo požrtvovan rad te bliski odnos don Joze Careva sa svojim narodom u Neoriću. Evo dvaju odlomaka iz rukopisa – knjige *Etnografska spomenica* koji to jasno pokazuju.

1. GROBLJE

Groblje je u sredini sela. Popločano je, ima samo 27 grobnica, ograđeno slabim zidom. Tu je i stara crkva sagrađena pred više od 100 godina, sada služi kao mrtvačnica. Pred njom je grob bivšeg župnika don Ante Polanca rodom Istranina, jedinog župnika koji je u župi Neorić pokopan.

Sad se misli po inicijativi vrlog gospodina župnika don Josipa Careva podignuti barem 20 grobnica i ograđeni zid.

2. POSLOVI S UPRAVNOM VLAŠĆU

Sa svojim župnikom ljudi su najviše povezani, jer im on radi krštenice, obiteljsko stanje,

piše razne molbe, upućuje ih u „Hrvatskog radiše“, u Njemačku, Slavoniju, daje im savjete

u bolesti, u odgoju djece, pozajmljuje im novac i druge stvari koje on ima. Dakle, u najboljem su odnosu s njim. Hrvat je i hrvatski misli, rodoljub, širokogrudan i požrtvovan je današnji župnik,

sav za Boga i narod.²

Don Josip (Jozo) Carev proživio je svojih teških šest ratnih godina u Neoriću, pa tako i žestoku topničku paljbu na zvonik i crkvu Svih svetih u Neoriću 1943. godine. Kapitulacijom Kraljevine Jugoslavije nakon zračnog napada na Beograd 6. travnja 1941. hrvatski narod se je našao podijeljen između sebe. Kao i u drugim dijelovima Hrvatske tako i u splitskoj Zagori veći broj ljudi iz Neorića i Sutine otišao je u hrvatsku vojsku, kao redovni ili pričuvni

² Vidi više: Darinka Veić, *Etnografska spomenica*. Hrvatsko kulturno društvo Napredak Split, Split, 2000., 28 i 59.

vojnici, dok se je manji broj priključio prvim novoformiranim partzanskim postrojbama u Muću. U tom bratoubilačkom ratu bilo je mnogo žrtava. Neki su poginuli u međusobnim ratnim sukobima, a neki su ubijeni bez suđenja ili su nestali u ratnom vihoru. Za poželjeti je da se ne ponovi više nikada.

Nakon svršetka rata te žrtve su se prikazivale kroz dioptriju pobjednika, to jest da su bile samo partizanske žrtve, dok su na drugoj strani žrtve najčešće bili nekadašnji pristaše Hrvatske seljačke stranke koji su navodno pod utjecajem katoličkog svećenstva postali pripadnici i zagovornici ustaškog pokreta, a time i „narodni neprijatelji“. Među svećenicima iz mučkog kraja koji su bili „ustaški agitatori“ navodeno je i ime don Josipa Careva, župnika u Neoriću.³ Pop Jožo Carev je navodno djelovao u kotaru Muć a kao reakcija HSS-a u selu Neorić kao pokretač neprijateljskih inicijativa. Otada do danas nigdje, nitko na takvo što nije reagirao, što je povijesna laž, te se ovim tekstom to želi opovrgnuti. U protivnom vrijedila bi ona stara latinska: *Qui tacet consentire videtur*.

STARA ŽUPNA CRKVA SVIH SVETIH U NEORIĆU

Nakon pohoda splitskog nadbiskupa Stjepana Cupillija 8. srpnja 1709. godine serdar Mate Veić izrazio je želju vjernika Neorića i obećao da će, umjesto tadašnje „crkve ili kapele, priprosto sagrađene od drvenih dasaka i bez žbuke, pokrivene pločama“, sagraditi kamenu crkvu pod imenom Svih svetih. Tu crkvu su Turci zapalili godine 1715. za vrijeme Malog (Sinjskog) rata, pa je za obavljanje bogoslužja na groblju godine 1718. bila podignuta privremena koliba, koju je ondje zatekao isti nadbiskup pri svom drugom pohodu 1718. godine.

Želju vjernika Neorića serdar Mate Veić nije ostvario jer je u bitci s Turcima poginuo kod Imotskog u ožujku 1716. godine. Ali tu je želju ostvario njegov sin, harambaša Jure (Juko) Veić, koji je dao izgraditi crkvu 19 godina kasnije, 1728., o čemu najbolje svjedoči kratki natpis uklesan na masivnom kamenom nadvratniku crkve Svih svetih na starom groblju u Neoriću. Natpis je bio prekriven lišajem, pa je dugo vremena bio gotovo posve nečitljiv. Župnik neoričke župe don Nikola Bulat, pokušavajući ga oko godine 1960. pročitati, dobio je dojam da je u njemu uklesana godina 1725., što

---

³ Vidi više: Josip Delić – Mate Gilić – Nikola Grubišić, *Mučka republika*, Split 1983.; Antifašistički vjesnik, 17. 3. 2024., *Oslobođen Muć – Formirana Mućka republika* 14. 9. 1942.

je onda unio u tada vođenu župnu kroniku. Drugima se činilo da se radi o godini 1788. Budući da o tome dokumentacije iz tog vremena nema ni u župnom arhivu u Neoriću ni u Nadbiskupskom arhivu u Splitu, jedini čvrsti oslonac za rješenje pitanja godine upisane u nadvratnik nalazi se u zapisniku drugog pohoda nadbiskupa Pacifika Bizze 1751. godine. U zapisniku piše kako je tadašnji župnik župe Neorić Vicko Vujičić izjavio 7. lipnja 1751. da ga je u službu župnika izabrao harambaša Jure Veić s cijelim pukom, a potvrdio tadašnji nadbiskup Ivan Krstitelj (1720. – 1730.) prije 23 godine, tj. 21. svibnja 1728. godine, kada je posvetio izgrađenu kamenu crkvu na mjestu nekadašnje stare crkve koju su Turci bili zapalili 1715. godine.

Nakon što je prigodom temeljite obnove stare crkve godine 2001. lišaj s kamenog praga i nadvratnika bio uklonjen, brojke i slova se jasno vide, pa tako otpadaju sve dvojbe o nadnevku izgradnje stare crkve Svih svetih u Neoriću. Danas je natpis uklesan na kamenom nadvratniku stare crkve Svih svetih u Neoriću posve čitljiv i glasi: **1728. maja na 21.**

U staroj crkvi nalaze se samo 3 plombirana groba jer ukopi nisu bili dopušteni u crkvi. Tako je jedan župnik neoričke župe don Antonio (Ante) Polanetz (1858. - 1879.) bio pokopan na starom groblju, ispred samih vrata stare crkve. Umro je u župnoj kući 31. prosinca 1879., a pokopan je 2. siječnja 1880. Ukopi su se obavljali na groblju oko stare crkve sve do kraja godine 1978., kada je izgrađeno novo groblje, oko 100 metara zapadno od nove župne crkve.

Budući da je crkva bila mala, svoju je ulogu bogoslužja, u trajanju više od jednog i pol stoljeća, na svečan način završila 5. srpnja 1897., kad je biskup Filip Franjo Nakić blagoslovio novu župnu crkvu Svih svetih, sagrađenu u blizini stare crkve, i prvi u njoj slavio svetu misu.⁴

Zvonimir Veić

⁴ Vidi više: Slavko Kovačić, *Župa Svih svetih u Neoriću do sredine 19. stoljeća*; Zvonimir Veić, *Neorić i župa Neorić*, Zbornik o Zagori, knjiga 7, Zbornik radova Neorić i Sutina, Split, 2004., Zvonimir Veić (ur.)